

Opleidingsbrochure

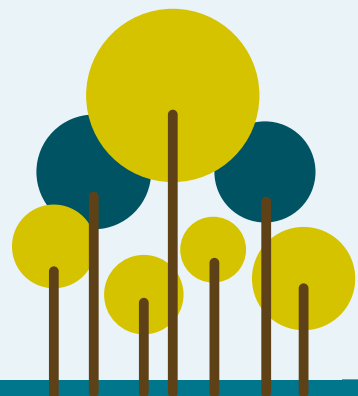

MODULE 4 AAN DE SLAG

SPECIALIST
HOOG

BEGAAFDHEID

Inhoudsopgave

1. Samenvatting	2
2. Inhoud	2
3. Werkwijze	4
4. Type activiteit	4
5. Niveau module.....	4
6. Doelgroep module.....	5
7. Doel en relevantie	5
8. Vakliteratuur – studiemateriaal – onderzoeksmateriaal	5
9. Toetsing	6
10. Tijdsindeling - urenverdeling	6
11. Omvang register-uren (RU).....	6
12. Afstemming met de praktijk en actualiteit.....	6
13. Kwaliteit en procesbewaking.....	6
14. Kosten, data, locatie, contactgegevens en klachtenprocedure	7
15. Docenten en trainers.....	7

1. Samenvatting

De leerkracht vertelt: “Maar wat moet je nu dóen in de praktijk? Mijn ideaalplaatje is eigenlijk dat het ook echt geïntegreerd is in je dagelijks lesgeven. Bijvoorbeeld breintijd of bloom-lessen: hier heeft iedereen wat aan. Maar wat is de beste aanpak en hoe doe ik dat dan?”

In de module krijg je kennis en vaardigheden om de (hoog)begaafde sensitieve leerling les te geven en te begeleiden in het reguliere en verrijkende deel van het curriculum. Je gaat ook aan de slag met een aanpak voor specifieke leerdoelen van hoogbegaafde leerlingen zoals het leren leren, een helpende overtuiging bij leren ontwikkelen, voorkomen van onderpresteren en vele andere vaardigheden.

2. Inhoud

Kort samengevat leer jij in de module:

- ✓ wat executieve functies zijn, zodat jij weet hoe de leerling zich kan ontwikkelen in zelfstandig en doelgericht werken, waarbij impulsen onder controle komen
- ✓ wat fixed en growth mindset inhouden, zodat jij weet hoe de leerling in een ‘leer-stand’ komt, doorzet en een positieve werkhouding heeft
- ✓ over leren-leren en de breingeheimen, zodat jij weet hoe hoogbegaafde leerlingen (kunnen) leren en welke wijze beter werkt bij deze leerlingen
- ✓ over leren-denken en de taxonomie van Bloom, zodat jij de verschillende denkniveaus van de hoogbegaafde leerling kunt aanspreken en de leerling zélf aan het denken zet
- ✓ over de verschillende verrijkende materialen en thema’s (denk aan onderzoekend leren, ondernemend leren, filosoferen), zodat jij geschikt materiaal kunt kiezen passend bij een leerdoel
- ✓ wat onderpresteren inhoudt en hoe motivatie werkt, zodat jij onderpresteren kunt voorkomen en ook de hoogbegaafde leerling weer gemotiveerd op eigen niveau wil werken en presteren
- ✓ wat faalangst inhoudt, zodat jij een omgeving kunt bieden waarin de leerling met zelfvertrouwen en gezonde spanning opdrachten en toetsen maakt
- ✓ hoe jij met ouders over bovenstaande thema’s kunt spreken en wanneer je moet doorverwijzen

De module bestaat uit de volgende professionaliseringsdoelen:

1. vakinhoudelijke theoretische kennis
2. didactische / pedagogische toepassing van de kennis in de praktijk
3. professioneel handelen in (moeilijk) voorkomende praktijksituaties

Tot de vakinhoudelijke theoretische kennis van de module behoort:

- De theorie van executieve functies en kan de 11 executieve functies omschrijven.
- Onderzoek en theorie over metacognitie bij hoogbegaafde leerlingen.
- Het onderscheid tussen metacognitieve kennis en metacognitieve vaardigen.
- De definitie en theorie van mindset (Carol Dweck) en kan de fixed en growth mindset omschrijven.
- Kennis van het brein & leren bij hoogbegaafde leerlingen.
- De inhoud van de Doelenvaardigheidslijst (leren-leren, leren-denken en leren-leven).
- De taxonomie van Bloom.
- De basiskennis van onderzoekend en ontwerpnd leren.
- De basiskennis van filosoferen.
- De theorie van onderpresteren (M. Whitley) en aangeleerde hulpeloosheid.
- De theorie van faalangst.
- Weten waarom (hoog)begaafde leerlingen een verhoogd risico lopen op een fixed mindset, faalangst, laag zelfbeeld en onderontwikkelde executieve functies en hoe dit ontstaat.
- Het TASC-wiel.
- De theorie van gedifferentieerde instructie (directe instructiemodel).
- Weten welke en wanneer hiaten kunnen ontstaan bij hoogbegaafde leerlingen.
- De definitie en de fases van ontwikkeling tot zelfstandig werken.
- De voorwaarden om verrijkend werk te laten werken in de praktijk.

Bij de module behoort de volgende didactisch / pedagogische toepassing van kennis in de praktijk in de module:

- Gedifferentieerd instructie geven in minimaal 3 niveaus.
- Instructiekeuze geven aan hoogbegaafde leerlingen (leerlingen kunnen kiezen of ze instructie volgen).
- Signaleren van hiaten op structurele wijze.
- Herkennen en signaleren van het gedrag van onderontwikkelde executieve functies, voor alle 11 executieve functies.
- Met de leerling een handelingsplan maken om één of meerdere executieve functies verder te ontwikkelen.
- Begeleiden en geven van passende gedragsgerichte feedback op de ontwikkeling van de executieve functies.
- Herkennen en signaleren van uitspraken die gericht is op een fixed mindset of growth mindset bij leerlingen.
- Herkennen en signaleren van gedrag die gericht is op een fixed mindset of growth mindset bij leerlingen.
- Communiceren met 'groei-taal': gericht op een growth mindset.
- Voorbeeldgedrag laten zien gericht op een growth mindset (voorbeeldgedrag).
- Leerlingen inzicht geven in leerstrategieën, de werking en ontwikkeling van het brein.
- Herkennen van zelfbedachte leerstrategieën bij hoogbegaafde leerlingen.
- Bespreken en begeleiden van de vaardigheden in werkhouding, werken volgens plan en manieren van leren met de leerling.
- Bespreken en begeleiden van de vaardigheden van analytisch, creatief en praktisch denken met de leerling.
- Bespreken en begeleiden van de vaardigheden in het omgaan met anderen en inzicht in jezelf met de leerling.
- Lessen of opdrachten geven die een beroep doen op de hogere denkvaardigheden: analyseren, evalueren en creëren aan de leerling.
- Bespreken en begeleiden van de vaardigheden van onderzoekend en ontwerpnd leren met de leerling.
- Bespreken en begeleiden van de vaardigheden van ondernemend leren met de leerling.
- Geven van filosofische lessen aan de leerlingen.
- Herkennen en signaleren van het gedrag en uitspraken van onderpresteerders.
- Hanteren van het 10-stappenplan voor onderpresteren (M. Whitley) en stel dit samen met de leerling op.
- Betrekken van ouders van de leerling bij het 10-stappenplan voor onderpresteren.
- Doorvragen tot het uiterste zonder oordelende toon om de onderpresteerder zelf doelen te laten stellen en plan van aanpak te laten maken.
- Doorvragen zonder oordelende toon om de onderpresteerder zelf te laten ontdekken waar zijn/haar beslissingen in het (leer)proces liggen die tot tegenvallende resultaten leidde (interne attributie).
- Doorvragen tot het uiterste zonder oordelende toon om de onderpresteerder zelf de aanpak bij te stellen bij tegenvallende resultaten en laat de onderpresteerder zelf oplossen.
- Herkennen en signaleren van het gedrag en uitspraken van faalangst bij leerlingen.
- Ik leer en stimuleer ontspanningstechnieken bij leerlingen.
- Leren en stimuleren van helpende-gedachten in de zelfspraak van leerlingen.
- Leren en stimuleren van de reductie van stress bij leerlingen.
- Leren en stimuleren van de kijk op kwaliteiten bij leerlingen.
- Leren en begeleiden van het TASC-wiel bij leerlingen.
- Herkennen en signaleren van de fase van ontwikkeling in zelfstandig werken bij de leerling.
- Passend begeleiden bij het zelfstandig werken op basis van de ontwikkelingsfase van de leerling.
- Handelen en uitdragen dat verdiepen en verrijkend werk niet vrijblijvend is en verplicht onderdeel is van het onderwijs voor de leerling.
- Consequenties hanteren voor het maken van verdiepend en verrijkend werk zoals dit ook nodig is voor regulier werk.
- Communiceren tijdens het leren in de eerste plaats proces- en relatiegericht en in de tweede plaats resultaatgericht.

Het professioneel handelen in (moeilijk) voorkomende praktijksituaties in de module:

- Goed handelen met de weerstanden die leerlingen ondervinden bij leren en uit hun comfort-zone gaan (niet aan het werk gaan, het werk niet afhebben, traag werken, afleiding zoeken, uitstellen).
- Goed zorgen voor jezelf en ontspannen zijn: lichamelijk, mentaal en emotioneel.
- Goed handelen met de leerling die het werk te moeilijk of te saai vindt.
- Geduld en vertrouwen in gedragsveranderingen en rekening houden met minimaal 6 weken tot een jaar investering om verbetering te zien.
- Voor school 'ouderinformatie & tips voor thuis' opstellen over faalangst, executieve functies, mindset en onderpresteren & aangeleerde hulpeloosheid ten behoeve van het leerproces en de leerresultaten op school.
- Collega's of voor school ondersteunen bij het rapporteren van vorderingen over verrijksleerdoelen (rapport maken voor de leerling).
- Een bestaande les of methode aanpassen, zodat deze past bij de hogere denkvaardigheden van hoogbegaafde leerlingen.
- Vragen stellen aan de hoogbegaafde leerling ipv antwoorden geven in begeleiding van opdrachten en de leerdoelen (coachende en onderzoekend leerkrachtstijl).
- In staat zijn om via onderzoekend en ontwerpnd leren aan te sluiten bij de interesse van de leerlingen.
- De leerlingen ondersteunen bij het formuleren van een goede onderzoek- of ontwerpvrage.
- In staat zijn bestaande paradigma's (een vaste kijk op de wereld) bespreekbaar te maken (bijvoorbeeld: is deze kast echt bruin of hebben wij dat verzonnen?)

3. Werkwijze

We werken theoretisch vakinhoudelijk én toepassingsgericht van de theorie naar de praktijk (didactisch, pedagogisch en professioneel handelen).

Dit doen we door het behandelen van en/of zelf doen van:

- theorie en onderzoek
- casuïstiek
- oefeningen in de module
- observeren en/of onderzoeken in de praktijk
- een aanpak toepassen in de praktijk en hierop reflecteren

4. Type activiteit

Het professionaliseringsaanbod betreft een module en richt zich op de verdieping en verbreding van aspecten van de bekwaamheid van leraren uit het primair onderwijs.

5. Niveau module

De module wordt op Hbo-niveau gegeven conform de Dublin descriptoren en het referentiekader Europees kwalificatiekader (EKK).

Het Hbo (eind)niveau van de module bestaat uit:

- het werven van kennis en inzicht over de thematiek van de module
- het toepassen van de kennis en inzichten uit de module
- het vormen van eigen oordelen over de thematiek van de module
- het communiceren over de informatie, ideeën en oplossingen uit de module op een publiek bestaande uit specialisten en niet-specialisten
- het verwerven van leervaardigheden die de cursist in staat stelt een vervolgstudie te volgen op een hoog niveau van autonomie

Tevens sluit de module aan op niveau 6 en 7 van het Europees kwalificatiekader:

- Niveau 6: de module biedt gevorderde kennis op de lerarenopleidingen, die een kritisch inzicht in theorieën en beginselen impliceert.

- Niveau 7: de module vraagt kritisch bewustzijn van kennisproblemen binnen de thematiek van de module én op het raakvlak van het vak als leerkracht c.q. lerarenopleidingen. Tevens biedt de module gespecialiseerde kennis die het mogelijk maakt voor originele ideeën en/of onderzoek.

6. Doelgroep module

De module is bedoeld voor bevoegde leerkrachten, intern begeleiders en (zorg)coördinatoren in het primair onderwijs (PO). Hierna wordt de doelgroep van de module geformuleerd als 'leerkrachten'.

7. Doel en relevantie

De module heeft als doel de professionele bekwaamheid van leerkrachten in het PO te ontwikkelen en te versterken, waardoor leerkrachten kunnen bijdragen aan het leren van de (hoog)begaafde leerling.

Het is uiterst relevant dat ook de specifieke doelgroep (hoog)begaafde leerling een passend onderwijs curriculum krijgt, omdat het reguliere curriculum niet of onvoldoende aansluit bij de leerbehoeftes en ontwikkelingsmogelijkheden van deze leerling. Om dit te realiseren start de inrichting van passend onderwijs met het signaleren van de doelgroep voor het betreffende onderwijs, het inrichten van een programma met doorgaande leerlijnen en het onder andere competent zijn in pedagogisch sensitief begeleiden. Maar dan moet je ook echt aan de slag: met een aanpak voor verschillende leerdoelen van hoogbegaafde leerlingen.

De professionele bekwaamheid van leerkrachten wordt in deze module ontwikkeld en versterkt op het gebied van:

- het leren lesgeven en begeleiden van een compact regulier lesprogramma aanvullend met een verrijkend onderwijsprogramma voor hoogbegaafde leerlingen
- het leren begeleiden met een gerichte aanpak van onderpresteren, groei mindset, faalangst, executieve vaardigheden, gebruiken van hogere denkvaardigheden, het leren leren, leren denken, leren leven en metacognitie.
- het leren begeleiden van de basisbeginselen als filosoferen, ondernemend, onderzoekend en ontwerpend leren

8. Vakliteratuur – studiemateriaal – onderzoeksmateriaal

Verplichte literatuur:

- Schrover, E. (2015) *Uitdagend onderwijs aan begaafde leerlingen*. Assen, Van Gorcum
- Whitley, M.D. (2001) *Bright Minds, Poor Grades*. New York, Penquin
- Dweck, C.S. (2013) *Mindset, de weg naar een succesvol leven*. Amsterdam, SWP
- Dirksen, G., Boer, M. de, Möller, H., Willemsse, J. (2014) *Brein didactiek, helpen leren met breinkennis*. Utrecht, Synaps
- Dawson, P., Guare, R. (2012) *Slim maar... help kinderen hun talenten benutten door hun executieve functies te versterken*. Amsterdam, Hogrefe
- Of:
- Dawson, P., Guare, R. (2012) *Executieve functies bij kinderen en adolescenten*. Amsterdam, Hogrefe
- Boekhorst-Reuver, J. te (2010) *Doelenvaardigheidslijst*. Enschede, SLO
- Betts, G.T., Neihart, M. (2010) *Revised Profiles of the Gifted & Talented*

Overige literatuur:

- Bakx, A., Boer, E. de, Brand, M. van den, Houtert, T. van (2016) *Werken met begaafde leerlingen in de klas*. Assen, Van Gorcum
- Aron, E.N. (2011) *Hoogsensitieve personen*. Amsterdam, Archipel.
- Daniels S., Ph.D, Piechowski M.M, Ph.D (2009), *Living with Intensity*. Scottsdale, Great Potential Press
- Webb, J.T., Amend, E.R., Webb, N.E., Goerss, J. (2012) *Misdiagnose van hoogbegaafden, handreikingen voor passende hulp*. Assen, Van Gorcum
- Webb, J.T., Amend, E.R., Gore, J.L., DeVries, A.R. (2013) *De begeleiding van hoogbegaafde kinderen*. Assen, Van Gorcum
- Klijn, A (2012) *Maak kennis met je innerlijke familie*. Baarn, IS2 Media

- Cheryl M. Ackerman (1997): Identifying gifted adolescents using personality characteristics: Dabrowski's overexcitabilities, *Roeper Review*, 19:4, 229-236
- Heylighen F. (2008): Gifted People and their Problems
- Ellis, B.J., Boyce, W.T. (2008), Biological Sensitivity to Context.
- Sal Mendaglio, Ph.D., Editor (2008), *Dabrowski's Theory of Positive Disintegration*. Tucson, Great Potential Press
- Homberg JR, KP Lesch (2011) Looking on the bright side of serotonin transporter gene variation. *Biological Psychiatry* 69:513-9. *Psychiatry* 69:513-9.

9. Toetsing

Start assessment

Voor aanvang van de module ontvang je een assessment: hierdoor ontdek je zelf welke kennis en vaardigheden je reeds bezit van de module. De uitslag van dit start assessment en jouw leerwensen worden opgenomen in jouw persoonlijke leerdoel voor de module. Het invullen van het assessment duurt 5 minuten.

De vragen uit het assessment toetsen drie professionaliseringsdoelen:

1. Vakinhoudelijke theoretische kennis
2. Didactische / pedagogische toepassing van de kennis in de praktijk
3. Professioneel handelen in (moeilijk) voorkomende praktijksituaties

Deelname en evaluatie

Voor certificering is er een verplichte deelname van alle moduledagen. Ook vul je het assessment nogmaals in en beantwoord je de vraag of je leerdoel is behaald met onderbouwing (eindevaluatie).

Op basis van 100% deelname, de vorderingen ten opzichte van het start assessment en de eindevaluatie wordt bij een voldoende beoordeling het certificaat uitgereikt.

10. Tijdsindeling - urenverdeling

De module bestaat uit drie moduledagen (per dag 6 uur exclusief pauze) en daarnaast nog 24 uur zelfstudie- en praktijkuren. Totale uren: 42 uur, waarvan 18 uur contacturen (exclusief pauze).

De totale uren worden als volgt besteed:

- 35% vakinhoudelijk
- 35% didactisch-pedagogisch
- 30% professioneel handelen

11. Omvang register-uren (RU)

De aanvraag voor registratie in Registerleraar is ingediend onder nummer Krmms07bRq.

12. Afstemming met de praktijk en actualiteit

De module wordt gegeven door bekwame trainers op minimaal Hbo-niveau én opgeleid specialist (hoog)begaafdheid. Zij zorgen jaarlijks voor verdere professionalisering als specialist door trainingen, opleidingen, congressen en/of literatuur.

Daarnaast zijn de trainers wekelijks werkzaam in de praktijk van het onderwijs: in de (plus)klas, op scholen, bij besturen en/of samenwerkingsverbanden. Hierdoor is er continue afstemming met de praktijk en de actualiteit.

13. Kwaliteit en procesbewaking

Elk module start met een assessment om de beginsituatie van de cursist te kennen en de leerdoelen. Tijdens de module wordt actief invulling gegeven aan het begeleiden van de leerdoelen. De module eindigt vervolgens weer met het assessment om de vorderingen zichtbaar te maken en met een evaluatie van de cursist.

Dit geeft inzicht en houvast voor de cursist, maar geeft op groepsniveau ook beeld van de kwaliteit van de module. Op basis van resultaten en evaluatiegegevens kan aanpassing van de module plaats vinden.

14. Kosten, data, locatie, contactgegevens en klachtenprocedure

De kosten, data, locatie en de download voor de klachtenprocedure is te vinden op de website www.wijssein.nl. Contactgegevens: Sonja Morbé – 06 22213710 – sonja.morbe@wijssein.nl

15. Docenten en trainers

De module wordt gegeven door bekwame trainers op minimaal Hbo-niveau én opgeleid specialist (hoog)begaafdheid.

Sonja Morbé is eigenaar van WijsSein, opleidingsniveau WO en specialist Hoogbegaafdheid. Sonja is deskundige op het gebied van hoogsensitiviteit en hoogbegaafdheid bij leerlingen. Zij heeft onder andere voor de Hogeschool de door het CPION geaccrediteerde tweejarige post-Hbo opleiding 'Specialist hoogbegaafdheid en differentiatie' ontwikkeld en gegeven aan leerkrachten.

Met veel plezier en persoonlijke passie geeft zij al geruime tijd specialistische lessen en (beleids)adviezen over het thema 'verrijkend onderwijs voor (hoog)begaafde sensitieve leerlingen'. Haar opdrachtgevers zijn scholen, besturen of samenwerkingsverbanden (bijvoorbeeld de Hogeschool Utrecht, Novilo, SWV Drechtsteden, SWV Schiedam, Vlaardingen, Maassluis en fulltime HB klassen). Ze is goed in het creëren

van overzicht en structuur. Ze heeft het talent om iets 'ogenschijnlijk ingewikkelds' in hapklare taal uit te leggen. Hiermee maakt Sonja mensen bewust van hun keuzes en maakt ze de vertaalslag naar praktisch handelen.

Merel Sprong is werkzaam als begeleider op basisscholen via haar bedrijf Onderwijs met Stijl. Zij is bevoegd leerkracht, opleidingsniveau Hbo en specialist Hoogbegaafdheid. In haar werk gaat ze uit van de eigen stijl van de leerkracht om van daaruit onderwijs vorm te geven. Hier laat Merel zich leiden door de vraag of de wil en de durf om te leren aanwezig zijn. Leren betekent nieuwsgierig zijn, op onderzoek uitgaan en fouten maken. Dat is spannend, maar moet gebeuren. Anders sta je stil. Merel wil iedereen hier vol vertrouwen toe uitdagen. Zowel leerkrachten als leerlingen moeten verantwoordelijk kunnen zijn voor hun eigen leerproces, om via hun eigen weg doelen na te streven.

Hiervoor heeft Merel geruime tijd zelf voor de klas gestaan en daarnaast de functie van specialist hoogbegaafdheid gehad. Zo was ze verantwoordelijk voor de plusklas, het vormgeven van passend onderwijs voor deze doelgroep en het ontwikkelen van beleid.

